

УДК 37.013-053.5(082)
ББК 74.200я43
Т 43

ISSN 2308-3778

Рекомендовано Вченою радою
Інституту проблем виховання НАПН України. Протокол № 9 від 30 жовтня 2017 року.

Видання здійснено за сприяння Міжнародної Експертної Агенції
"Консалтинг і Тренінг" та Східно-Європейського Інституту Психології (Україна – Франція)

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Вашуленко М.С., Бех І.Д., Петрович Ж.В.

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць - Тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". - Вип. 21. - Кн. 3. - Том IV (78). - К.: - Гнозис, 2017. - 578 с.

Theoretical and methodical problems of education of children and pupils: sciences works - Thematic issue "Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space". - Vol. 21. - Ch. 3. - Volume IV (78). - K.: Gnosis, 2017. - 578 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20691-10491.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України Наказом МОН України від 12.05.2015 № 528.

Збірник включено до міжнародних наукометричних баз Index Copernicus International, Google Scholar, ERIH PLUS.

У тематичному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні - ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також - умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISBN 978-966-2760-80-4
ISSN 2308-3778

© Інститут проблем виховання НАПН України, 2017 р.
© Східно-Європейський Інститут Психології, 2017 р.
© Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2017 р.
© Видавництво "Гнозис", 2017 р.

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ**

УДК 37.013-053.5(032)
ББК 74.200я43
Т 43

ISSN 2308-3778

*Рекомендовано вченою радою Інституту проблем виховання НАПН України
(протокол № 9 від 30 жовтня 2017 р.)*

Редакційна колегія:

- Бех І.Л.**, доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор ІПВ НАПН України;
- Алексєєнко Т.Ф.**, доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії соціальної педагогіки ІПВ НАПН України;
- Комаровська О.А.**, доктор педагогічних наук, завідувач лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти ІПВ НАПН України;
- Коновець С.В.**, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії громадянського та морального виховання ІПВ НАПН України;
- Миропольська Н.Є.**, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії естетичного виховання та мистецької освіти ІПВ НАПН України;
- Петрочко Ж.В.**, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи ІПВ НАПН України;
- Федорченко Т.С.**, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку та здорового способу життя ІПВ НАПН України;
- Шахрай В.М.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії виховання в сім'ї та закладах інтернатного типу ІПВ НАПН України;
- Золотарьова А.В.**, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора ІПН ФГБОУ ВПО «Ярославский государственный педагогический университет имени К.Д. Ушинского» (Росія);
- Ромм Т.О.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології Інституту історії гуманітарної і соціальної освіти Новосибірського державного університету (Росія);
- Бурвите С.**, доктор соціальних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної освіти Литовського едукологічного університету (Вільнюс, Литва);
- Півоварські Ю.**, доктор філософії, почесний професор, ректор Вищої школи громадської та індивідуальної безпеки «Ареїгол» (Краків, Польща);
- Юрчак В.**, доктор філософії, професор, завідувач кафедри безпеки й оборони Академії збройних сил імені генерала Штефаника (Ліптовські Мікулаш, Словаччина).

Рецензенти: **Радул В.В.**, доктор педагогічних наук, професор;
Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

ISBN 978-617-7009-28-2
ISBN 978-966-2760-71-2

ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК

ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Вип. 21-3, Том IV (78), 2017 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти
в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

**Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні
засоби реалізації в Україні, Європі та світі**

Філософія та психологія освіти

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

**Послідовність загальної середньої та вищої освіти
як європейський стандарт**

Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських
стандартів вищої освіти в Україні

Освіта. Культура. Глобалізація: виклики сьогодення

Інтеграційний потенціал сучасної освіти:
геополітичні, ринкові та екзистенційні важелі впливу

Сучасна освіта як контраверсійний феномен: суперечності та інноватика

**Болонський процес і перспективи розвитку вищої освіти
в Україні, Європі та світі**

Управління якістю освіти: стандартизація та інноваційність

Моніторинг якості освіти: засоби, технології та перспективи

**Сучасний освітній менеджмент: економічні, організаційні та психологічні
засоби реалізації в Україні, Європі та світі**

Філософія та психологія освіти

**Послідовність загальної середньої та вищої освіти
як європейський стандарт**

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

**Психолого-педагогічні та організаційні умови запровадження європейських
стандартів вищої освіти в Україні**

**The Bologna process and prospects of higher education
in Ukraine, Europe and the world**

Management for the quality of education: experience and innovations

Monitoring the quality of education: tools and technologies

**Modern means of training and education:
problems of implementation and standardization**

Philosophy and Psychology of Education

The sequence of secondary and higher education as a European standard

**Modern educational management: economic, organizational and psychological
means implementation in Ukraine, Europe and the world**

**Psychological, educational and organizational conditions for the implementation
of European standards of higher education in Ukraine, Europe and the world**

СІНЕЛЬНИКОВА Н.О.,

кандидат педагогічних наук, Київський
університет ім. Б. Грінченка,

МІЩЕНКО О.О.,

студентка IV курсу,
Київський університет
ім. Б.Грінченка,
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПЕРШОГО КЛАСУ

Зорієнтованість початкової школи на впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі визначає пошук сучасних динамічних, яскравих, доцільних наочних засобів навчання. Одним із таких засобів є мультфільм, який дозволяє повідомляти нову інформацію в доступній формі, демонструвати способи поведінки, міркувати, робити висновки, висловлювати власну думку, таким чином, розвивати критичне мислення молодших школярів. Методика роботи над одним з таких мультфільмів описана в статті.

Ключові слова: мультфільм, критичне мислення, розвиток, першокласник, «Початкова школа: освіта для життя», методи, прийоми.

Практическое значение работы состоит в разработке и внедрении в образовательный процесс начальной школы методики развития критического мышления учащихся первого класса средствами мультфильмов. Результаты исследования могут быть применены на уроках, в воспитательной деятельности в начальной школе, при составлении учебно-методических пособий, а также в проекте «Начальная школа: образование для жизни».

Ключевые слова: мультфильм, критическое мышление, развитие, первоклассник, «Начальная школа: образование для жизни», методы, приемы.

The orientation of the elementary school to the implementation of information and communication technologies in the educational pro-

cess determines the search for modern dynamic, bright, appropriate visual means of study. One such tool is a cartoon that allows you to communicate new information in an accessible form, demonstrate behavior, reason, make conclusions, express your own thoughts, and, consequently, develop critical thinking of junior pupils. The article reveals the essence and content of the basic concepts, namely: «critical thinking», «critical thinking of first-graders», «development of critical thinking of first-graders», «cartoon», «cartoon as a means of developing critical thinking of first-graders». The practical significance of the work is the development and implementation of the methodology for critical thinking development of first grade students by means of cartoons in the educational process of the elementary school. The results of the study can be applied at the lessons, in educational activities in elementary school, during the placement of teaching aids, as well as in the project «Primary school: education for life».

Key words: cartoon, critical thinking, development, first-graders, elementary school, education for life, methods, receptions.

Сучасні діти значно відрізняються від попередніх поколінь. Перед ними постають нові вимоги та нові проблеми. Одним зі шляхів підготовки до розв'язання життєвих проблем є розвиток у дітей критичного мислення. Саме воно допоможе дитині залишатися собою, відстоювати власну точку зору, вміти аргументувати свою позицію з будь-якого питання та формулювати оцінні судження щодо будь-якої інформації.

Говорячи про дітей, на наш погляд, найбільш сприятливим для розвитку означеного поняття є молодший шкільний вік, а саме – шестилітки. Привчаючи маленьку особистість з раннього віку до критичного самостійного аналізу ситуацій, інформації, ми сформуємо критично мислячу особистість. Відповідно до вікових особливостей діти можуть створювати власні проекти, проводити дослідження, а вчитель буде помічником у вирішенні таких завдань. Орієнтуючись на вік дитини, найбільш доцільним, на наш погляд, буде використання мультфільмів, які мають не лише виховний, а й навчальний характер та допомагають розвивати критичне мислення школяра. Оскільки таких мультфільмів на сьогодні немає, то розроблена нами (О. Міщенко, Н. Сінельніковою, І. Сухопарою) серія навчальних мультфільмів допоможе вчителям у їхній праці.

Основними документами, які розкривають означену проблему, є: Концепція нової української школи (ухвалена рішенням колегії МОН 27. 10.

2016) [2]; оновлений Закон України «Про освіту» (№ 2145-19 від 05. 09. 2017) [1]; Проект державного стандарту початкової загальної освіти [7]. Саме у них розкривається вагоме значення критичного мислення для гармонійного розвитку дитини.

Проблеми розвитку критичного мислення висвітлено в працях зарубіжних науковців М. Ліпмана, Д. Брунера, Дж. Гілфорда, С. Заір-Бека, А. Кроуфорда, К. Мередіт, С. Метьюза, Д. Рассела, Ф. Станкато, Ч. Темпла, К. Уейда, Д. Халперна, Дж. Чаффа та вітчизняних дослідників – Н. Березанської, В. Бондаря, Т. Воропай, Н. Дайрі, В. Дороз, І. Кожуховської, А. Ліпкіна, О. Пометун, Л. Терлецької, С. Терно, О. Тягло, А. Федорова, Т. Яковенко та ін.

Упровадження технології критичного мислення учнів у початковій школі досліджували О. Белкіна-Ковальчук, Л. Варзацька, М. Вашуленко, С. Гончаренко, О. Савченко, Л. Ткаченко та ін. У наукових доробках авторів висвітлено питання розвитку в учнів молодших класів уміння самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, виконувати завдання проблемного характеру, робити умовиводи, помічати та виправляти як власні помилки, так і помилки однокласників, знаходити шляхи виходу з будь-яких ситуацій тощо.

Сучасні школи намагаються знайти найбільш оптимальну навчальну програму, яка б розкривала увесь потенціал дитини. Вони беруть участь у експериментальних програмах, серед яких найбільш популярними є: «Інтелект України», «Розумники», «Початкова школа: освіта для життя», інтегративно-діяльнісне навчання за педагогічною технологією «Росток», навчальне середовище «1 учень – 1 комп'ютер» та ін. На наш погляд, найбільше сприятиме розвитку критичного мислення учнів програма «Початкова школа: освіта для життя». Саме тому ми розробили мультфільми та завдання до них, які відповідають змісту програми та є доповненням до міні-проекту «Школа чемних», розробленого науковцем Г. Бондаренко.

Актуальність цього питання полягає у тому, що нині відбувається реформування вітчизняної освіти через орієнтацію на технологію розвитку критичного мислення. Ця технологія дозволить учню самостійно вчитися, здобувати знання, організувати свою роботу з розв'язання проблем, співпрацювати з іншими учнями, набувати навичок ефективної комунікації, знаходити достовірні результати, набувати уміння самоконтролю, самооцінки, самовдосконалення. О. Пометун [6] надає великого значення критичному мисленню як одному зі шляхів виховання активної особистості, що може взяти на себе ініціативу і діяти відповідно до чинного законодавства.

Зарубіжний науковець М. Ліпман розглядав це поняття як нагальну потребу для життя в сучасному світі, оскільки це складне уміння дозволяє правильно розв'язувати широке коло практичних проблем у будь-якій професійній діяльності, в людських взаєминах, у науковій діяльності, у повсякден-

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

ному житті тощо [14]. Таким чином, учений визначав критичне мислення як уміння розмірковувати.

Схожі погляди висловлює зарубіжний науковець Ф. Станкато. Вчений визначає критичне мислення як формулювання оцінних суджень стосовно правдивості та реальності заяв або відповідей щодо розв'язання проблем [15].

Сучасна психологія трактує критичне мислення як таке, що «сприяє формуванню здатності людини усвідомлювати власну позицію з того чи іншого питання, уміння знаходити нові ідеї, аналізувати події та критично їх оцінювати» [6, с. 15].

Зарубіжні науковці Н. Дауд і З. Хусін акцентують увагу на тому, що різні твердження критичного мислення приводять до загального розуміння такого феномену, як свідомі зусилля з визначення того, які твердження вважати правильними, а які – ні [13]. Таким чином, можна стверджувати, що до основних завдань критичного мислення належать: навчити учнів правильно аргументувати свої думки, виявляти недоліки у своїй та чужій аргументації; визначати істинність чи хибність тверджень, оцінок, ідей, рішень тощо.

У зв'язку з цим варто звернути увагу на інтелектуальні зусилля учнів, а саме: визначенні правильності чи неправильності; доцільності чи недоцільності; правомірності чи неправомірності; ефективності чи неефективності; моральності чи аморальності тощо.

Відповідно до визначення дефініції «критичного мислення» його розвиток розцінюють як процес і результат кількісних та якісних змін у мисленні людини. Саме розвиток, на відміну від формування, пов'язаний із постійними, безкінечними змінами, які переходять з однієї якості в іншу, характеризується динамічністю від простого до складного. Для такого процесу, як розвиток, характерним є виникнення нового стану об'єкта.

За С. Векслером, розвиток критичного мислення передбачає такі етапи: формування мотивів розвитку означеної якості; оволодіння системою спеціальних логічних операцій; уміння застосовувати знання цих операцій у діяльності; коригування діяльності [11].

Відповідно до проведеного аналізу праць науковців розвиток критичного мислення розуміємо як процес і результат кількісних та якісних змін у мисленні першокласників, що спрямований на самостійне розв'язання ними конкретної пізнавальної чи життєвої проблеми через її розгляд на основі різних джерел інформації, визначення шляхів розв'язання цієї проблеми, їх оцінювання й обґрунтований вибір оптимального.

Задля розвитку критичного мислення С. Терно рекомендує: створювати проблемні ситуації у процесі навчання; пропонувати нетривіальні проблемні завдання; ознайомлювати учнів із принципами та стратегіями критичного мислення; регулярно створювати ситуації вибору; організовувати діалог у

процесі вирішення проблемних задач (інтерактивні форми навчання); передбачати письмове викладення розмірковувань учнів з подальшою рефлексією; надавати право на помилку та моделювати ситуації виправлення помилок. Дотримання представлених рекомендацій сприятиме усвідомленості, самостійності, рефлексивності, обґрунтованості, контрольованості та самоорганізованості, тобто розвиватиме критичне мислення учнів [10, с. 15].

Нами встановлено, що існує досить багато методів та прийомів розвитку критичного мислення у першокласників, а саме: кластер, асоціативний куц, мозковий штурм, робота в парах, кошик ідей, ажурна пилка, дискусія, метод «ПРЕС», сенкан, Фішбоун (Fishbone), «Ромашка Блума» тощо.

Охарактеризуємо найбільш дієві, на наш погляд, методи для застосування під час демонстрації мультфільмів для учнів першого класу.

Метод «ПРЕС» навчає школярів формулювати та висловлювати свою думку з дискусійного питання аргументовано, в чіткій та стислій формі. Цей метод має свою «структуру та етапи: 1. Висловлення власної позиції щодо інформації, яка сприймається. Допоміжна фраза – Я вважаю, що... 2. Визначення доказів, аргументація своєї думки, її обґрунтування. Допоміжна фраза – ...тому, що... 3. Наведення прикладу, фактів для підтвердження власних доказів. Допоміжна фраза – ...наприклад... 4. Формулювання висновків, узагальнення власної думки, заклик до інших для прийняття визначеної позиції. Допоміжна фраза – Отже (тому), я вважаю...» [3, с. 48].

Наступним методом є Фішбоун (Fishbone), або «Рибна кістка», що являє собою «візуальне зображення причинно-наслідкових зв'язків (у вигляді риб'ячої кістки), що у стислій та послідовній формі розкриває причини виникнення тієї чи іншої проблеми. У голові риб'ячого скелета позначається проблема, яка розглядається, на верхніх кісточках скелета зазначаються причини виникнення проблеми, на нижніх – наводяться факти на підтвердження причин» [5, с. 199].

Схожим за своєю візуальною характеристикою є метод «Ромашка Блума», або «Ромашка запитань», що являє собою зображення причинно-наслідкових зв'язків у вигляді квітки з шести пелюсток – шести типів запитань. Такими запитаннями є: прості (фактичні) запитання – Що? Де? Коли?, які допомагають назвати факти, згадати і відтворити інформацію. Уточнювальні запитання – Ти вважаєш, що...? ...тобто, ти сказав, що ...?, – що надають дитині можливості зворотного зв'язку щодо сказаного. Інтерпретаційні (пояснювальні) запитання – Чому...? Що мається на увазі...?, – які спрямовані на пошук зв'язків між ідеями, фактами, визначеннями та цінностями. Творчі запитання – А що, якби...? Як би покращили...?, – у яких є елемент прогнозу, припущення, вони заохочують до створення нового. Оцінювальні запитання – Чим щось відрізняється від іншого...? Як би Ви визначили...?, – що

вимагають від учня формування суджень на зразок: добре чи погано, правильно чи неправильно та передбачають оцінювання якості набутої інформації або, в окремих випадках, власної поведінки щодо нової інформації. Практичні запитання – Де це застосовується у повсякденному житті? Як це можна використати на практиці?, – що спрямовані на встановлення взаємозв'язків між теорією і практикою.

Найбільш цікавим для першокласників, на нашу думку, є використання мультфільмів у освітньому процесі із залученням названих методів.

У словнику подано таке визначення досліджуваного поняття: «мультфільм» (мультиплікаційний фільм) – це фільм, створений методом мультиплікації. Мультиплікація – вид кінознімання, об'єктом якого є серія малюнків або об'ємних фігур, що зображують послідовні фази руху й на екрані створюють ілюзію руху нерухомих об'єктів [4, с. 700].

Роль мультфільмів у вихованні, розвитку та формуванні дитини розкривали вітчизняні науковці Л. Бірюкова, О. Вовчик-Блакитна, Н. Гавриш, Г. Клокова, М. Сітцева, Р. Силко, О. Тупичкіна, І. Харченко, Ю. Хомська, В. Шебанова, О. Шестопалова та ін.

На думку М. Сітцевої, «у буденній свідомості мультиплікації сприймаються як невід'ємний складник дитинства, засіб розважання та розвитку підростаючої особистості» [9].

Науковець Р. Силко зазначає, що «мультиплікація – це універсальна та інтернаціональна мова спілкування дітей і дорослих у всьому світі. Вона є дуже близькою до світу дитинства, бо в ній завжди присутня гра, порив фантазії й немає нічого неможливого. Мультиплікація є універсальним багатограним засобом розвитку дитини у сучасному візуально насиченому світі» [8]. Авторка зазначає, що мультиплікація є найбільш сприятливою для дитини та стимулює активність і розкутість мислення.

Відповідно до поглядів науковця Ю. Хомської, «проблема сприйняття мультфільмів дітьми полягає у тому, що маленьким глядачам не вистачає ані художнього, ані життєвого досвіду, щоб сприйняти сюжетну лінію мультфільму. Діти не бачать тих прихованих смислів, які зазвичай містяться у словах і діях героїв» [12]. Однак, на наш погляд, це допомагає розвивати у дитини фантазію, мислення, уяву тощо і викликає необхідність дорослому разом з дитиною поспілкуватися щодо змісту проглянутого мультфільму.

Можемо дійти висновку, що під мультфільмом як засобом розвитку критичного мислення першокласників розуміється фільм, створений методом мультиплікації, спрямований на досягнення кількісних та якісних змін у мисленні першокласника, на самостійне розв'язання ним конкретної пізнавальної чи життєвої проблеми через її всебічний розгляд на основі різних джерел інформації, визначення шляхів розв'язання цієї проблеми, їх оціню-

вання й обґрунтований вибір одного з них з постійною рефлексією та корекцією власної мисленнєвої діяльності.

Зазначені характеристики реалізуються із залученням низки методів навчання критичного мислення, які у своїй практичній діяльності застосовують учителі. Вірогідно, що розвивати критичне мислення можна на будь-якому предметі у початковій школі. Адже навіть запитання допомагають розвивати цей феномен. Усе залежить лише від його змісту та мети. Так, у контексті нашого дослідження провідними є не лише мультфільми, а й запитання як форма, що сприяє розвитку мислення першокласника.

Створення мультфільмів для розвитку критичного мислення учнів першого класу здійснювалося за допомогою сервісу Animaker, який має велику колекцію об'єктів і персонажів, що, в свою чергу, мають запрограмовані анімаційні ефекти. Саме тут були обрані персонажі наших мультфільмів. Для комбінування різних мультфільмів за власно створеним сюжетом користувалися Movavi Video Editor – простим у користуванні редактором відео, який допоміг створити мультфільми.

Головним персонажем мультфільмів «Балакучі сороки», «Ввічливі сніговики», «Під час перерви» виступає єнот, тварина, яка досить поширена в Україні, а в окремих місцях (Полісся, Галичина, Наддніпрянщина) є однією з домінуючих груп хижих ссавців. Єнот – надзвичайно миролюбна і доброзичлива, активна, допитлива, кмітлива тваринка з досить високий рівнем інтелекту (вони цілком здатні вчитися і пам'ятати вирішення тієї чи іншої проблемної ситуації протягом трьох років).

Подаємо один із прикладів змістового наповнення розроблених нами мультфільмів. Сюжетом мультфільму «Поведінка на перерві» є ілюстрація ситуації, коли назустріч дівчинці, яка йшла і дивилася собі під ноги, біг хлопчик із м'ячем і ненароком її штовхнув. Дівчинка розсердилася на хлопчика, але коли він повернувся, підійшов до неї і сказав децю, вона одразу усміхнулася. Завданнями мультфільму було: розвиток критичного мислення першокласників; формування правил правильного поведіння на перервах; визначення способів вирішення конфліктних ситуацій. Учням пропонується за допомогою запитань і завдань самостійно розв'язати проблему в групах: «Що сказав хлопчик дівчинці?», «Поясни, що трапилося з дівчинкою?», «Як би ти вчинив у схожій ситуації?». Першокласникам пропонується знайти рішення за допомогою методу розвитку критичного мислення Фішбоун (Fishbone), або «Рибна кістка».

Робота з мультфільмами проводилася під час навчальних занять за експериментальною програмою «Початкова школа: освіта для життя». Під час виконання завдань зошита-посібника «Школа чемних» школярі додатково переглядали мультфільм на екрані телевізора або інтерактивної дошки, на

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

яких демонструвалися мультфільми, пропонувалися запитання та завдання за їх змістом, можлива схема відповіді. Виконання завдань відбувалося у групах по 5-6 чоловік, де кожен учень міг висловити власну думку, вислухати думку інших, запропонувати розв'язання проблеми. Під час такої роботи школярі вчилися критично аналізувати, обговорювати достовірність чи хибність думок кожного, знаходити оптимальне рішення. У процесі обговорення застосовувалися такі методи, як: «ПРЕС», «Ромашка Блума», або «Ромашка запитань», Фішбоун (Fishbone), або «Рибна кістка». Далі учні висловлювали своє спільне рішення, або індивідуальне (залежно від змісту завдання), після чого на екрані демонструвалася правильна відповідь або поради першокласникам.

Зазначена структура роботи з розвитку критичного мислення першокласників засобами мультфільмів демонструє свою результативність. Розроблена методика роботи, апробована у загальноосвітніх закладах, підтвердила свою ефективність.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Концепція «Нової української школи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU91WXM/view>.
3. Максимюк С.П. Педагогіка : навч. посіб. / С.П. Максимюк – К. : Кондор, 2009. – 670 с.
4. Новий тлумачний словник української мови. У чотирьох томах. Том 2 / укладачі : В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. – К. : Аконіт, 2001. – 911 с.
5. Огородник Н. Є. Розвиток критичного мислення майбутніх фахівців флоту на заняттях з англійської мови / Н. Є. Огородник // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих учених «Роль іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей у сучасному освітньо-професійному середовищі». 17–18 травня 2016 року, Херсон. / за заг. ред. В. І. Грицини, Т. В. Мунтян. – Херсон, 2016. – С.196–200.
6. Пометун О. Путівник з розвитку критичного мислення в учнів початкової школи : методичний посібник для вчителів / автори-укладачі : О. І. Пометун, І. М. Сущенко. – К., 2017. – 96 с.
7. Проект державного стандарту початкової загальної освіти, 26.07.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkcXJ4R3UtSkNCVmc/view>.
8. Силко Р. М. Мульт-терапія як технологія виховання дітей. Активна мульт-терапія / Р. М. Силко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 120. – С. 188–190.

Новітні засоби навчання: проблеми впровадження та стандартизації

9. Сітцева М. Роль мультиплікації у розвитку дитини в умовах інформаційного суспільства / М. Сітцева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inforum.in.ua/conferences/12/2/12>.
10. Терно С. О. Методика розвитку критичного мислення школярів у процесі навчання історії / С. О. Терно. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2012. – 70 с.
11. Харченко Н. В. Критичне мислення як характеристика сучасної особистості підлітка / Н. В. Харченко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2016. – Вип. 20(2). – С. 276–286.
12. Хомська Ю. Вплив мультиплікаційних фільмів на формування гендерних стереотипів у дітей молодшого шкільного віку / Ю. Хомська. – 2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://naub.ua.edu.ua/2014/vplyv-mulyplikatsijnyh-filmiv-na-formuvannya-hendernyh-stereotypiv-u-ditej-molodshoho-shkilnoho-vidku>.
13. Daud N. Developing Critical Thinking Skills in Computer-Aided Extended Reading Classes / N. M. Daud, Z. Husin // British Journal of Educational Technology. – 2004. – Vol. 35, № 4. – P. 477– 488.
14. Lipman M. Critical thinking: What can it be? / Matthew Lipman. – Institute of Critical Thinking. Resource Publication. – 1988. – Series 1. – № 1. – 12 p.
15. Stancato F. Tenure, Academic Freedom and the Teaching of Critical Thinking / F. A. Stancato // College Student Journal. September, 2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_3_34/ai_66760558.

Transliteration of References:

1. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
2. Kontsepsiya «Novoyi ukrayins'koyi shkoly» [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9lWXM/view>.
3. Maksymyuk S.P. Pedagogika: navch. posib. / S.P. Maksymyuk - K. : Kondor, 2009. - 670 s.
4. Novyy tлумachnyy slovnyk ukrayins'koyi movy. U chotyrokh tomakh. Tom 2 / ukladachi: V. V. Yaremenko, O. M. Slipushko. - K. : Akonit, 2001. - 911 s.
5. Ohorodnyk N. YE. Rozvytok krytychnoho myslennya maybutnikh fakhivtsiv flotu na zanyattyakh z anhliys'koyi movy / N. YE. Ohorodnyk // Materialy Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi studentiv, aspirantiv ta molodykh vchenykh «Rol' inshomovnoyi pidhotovky studentiv nefilolohichnykh spetsial'nostey u suchasnomu osvitu-profesijnomu seredovyschi». 17-18 travnya 2016 roku, Kherson. / za zah. red. V. I. Hrytsyny, T. V. Muntyan. - Kherson, 2016. - S.196-200.
6. Pometun O. Putivnyk z rozvytku krytychnoho myslennya uchniv pochatkovoyi shkoly: metodychnyy posibnyk dlya vchyteliv / avtoriv-vkladachiv: O. I. Pometun, I. M. Sushynko. - K., 2017. - 96 s.

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

7. Proekt derzhavnogo standartu pochatkovoyi zahal'noyi osvity, 26.07.2017 r. [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkcXJ4R3UtSkNCVmc/view>.
8. Sylko R. M. Mul't-terapiya yak tekhnolohiya vykhovannya ditey. Aktyvna mul't-terapiya / R. M. Sylko // Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. - 2014 rr. - Vyp. 120. - S. 188-190.
9. Sittseva M. Rol' mul'typlikatsiyi v rozvytku dytyny v umovakh informatsiyanoi suspil'nosti / M. Sittseva [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.inforum.in.ua/conferences/12/2/12>.
10. Terno S. O. Metodyka rozvytku krytychnoho myslennya shkolyariv u protsesi navchannya istoriyi / S. O. Terno. - Zaporizhzhya: Zaporiz'kyy natsional'nyy universytet, 2012. - 70 s.
11. Kharchenko KH. V. Krytychna myslennya yak kharakterystyka suchasnoyi osobystosti pidlitka / KH. V. Kharchenko // Teoretyko-metodychni problemy vykhovannya ditey ta uchniv's'koyi molodi. - 2016 r. - Vyp. 20 (2). - S. 276-286.
12. Khoms'ka YU. Vplyv mul'typlikatsiynykh fil'miv na formuvannya hendernykh stereotypiv u ditey molodshoho shkil'noho viku. Khoms'ka. - 2014 [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://naub.oa.edu.ua/2014/vplyv-multyplikatsiynyh-filmiv-na-formuvannya-hendernykh-stereotypiv-u-ditey-molodshoho-shkilnoho-viku>.
13. Daud N. Rozrobka krytychnykh myslyachykh navychok u komp'yuternykh klasakh rozshyrenoho chytannya / N. M. Daud, Z. Husin // Brytans'kyy zhurnal navchal'nykh tekhnolohiy. - 2004. - Tom. 35, № 4. - S. 477-488.
14. Lipman M. Krytychne myslennya: shcho tse mozhe buty? / Mett'yu Lipman. - Instytut krytychnoho myslennya. Publikatsiya resursiv. - 1988. - Seriya 1. - № 1. - 12 stor.
15. Stanko F. Volodinnya, akademichna svoboda ta vykladannya krytychnoho myslennya / F. A. Stenkato // Student-s'kyy zhurnal koledzhu. Veresen' 2000 r. [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: http://findarticles.com/p/articles/mi_m0FCR/is_3_34/ai_66760558.

The use of cartoons in the development of critical thinking students of the first class.

SINELNIKOVA N.O., Candidate of Pedagogical Sciences, Kyiv University by Borys Grinchenko, Kiev, Ukraine

E-mail: sinat@ukr.net

MISCHENKO O.O., student, Kyiv University by Borys Grinchenko
Kiev, Ukraine

E-mail: oomishchenko.pi14@kubg.edu.ua

ЗМІСТ

УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ: СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІСТЬ	7
АНДРІЯНОВА Г.І., СКОРА Н.А. , Основні підходи до підвищення якості викладання іноземної мови майбутнім фахівцям у технічному вищому навчальному закладі	8
БОЙЧУК О.Г. , Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх медичних працівників в умовах запровадження медичної реформи в Україні	18
ВЕРНИГОРА О.Л. , Педагогічні умови формування лінгвокраїнознавчої компетентності майбутніх учителів-філологів у вищих педагогічних навчальних закладах .	31
ВОВК М.П. , Мовнокомунікативна компетентність як показник управлінської культури майбутнього офіцера	39
OLENA HRYSHYNA , The main issues of the interactive english language competence formation of the engineering postgraduate students	48
ЗІНУКОВА Н.В. , Методична система формування фахової компетентності усного перекладача: цілі, підходи та принципи навчання здобувачів другого рівня вищої освіти . .	57
КОШАРНА Н.В. , Змістовий компонент педагогічної підготовки вчителів у Швеції	66
ЛАГОДНЮК О.А., КОРБУТЯК В.І., КОСТЮКОВА Т.А., ХОМЕНЧУК О.А., КУХАР М.Ф. , Використання механізму запобігання плагіату випускних кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти в національному університеті водного господарства та природокористування	77
MOSPAN N. , Quality assurance management system in higher education in the EU	88
ПІДГОРНІЙ А.В., НАЗАРОВА Т.М. , Удосконалення та оптимізація стандартів хімічних знань в технічних університетах як фактор забезпечення сучасного рівня природничо-наукової підготовки інженерів	98
СЕЛЬСЬКИЙ П.Р. , Обґрунтування об'єктивності семестрового тестового іспиту для оцінювання знань із патоморфології	108
СНОПКОВА Е.И. , Методологическая культура педагога: теоретические и эмпирические результаты исследования	119
ТРОЯН О.І., МАРУЩЕНКО М.О. , Сучасні принципи підготовки лікарів- нейрохірургів в умовах запровадження європейських стандартів вищої освіти в Україні . .	132
ФОМЕНКО Т.М. , Формування соціокультурної компетентності майбутніх аграріїв у процесі використання рольових і ділових ігор	141

ЧОРНА О.В., Технології забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах Німеччини 150

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ЕКОНОМІЧНІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ, ЄВРОПІ ТА СВІТІ 164

ГОЛУБНИК Т.С., СЕМЕНІВ М.Р., СЕМЕНІВ В.В., Розробка маркетингової стратегії популяризації освітніх програм засобами реклами 165

ЗАДОРЖНА-КНЯГНИЦЬКА Л., Форми і методи деонтологічної підготовки менеджерів освіти в умовах магістратури 178

ТОВКАНЕЦЬ О.С., Методи і прийоми реалізації управлінської дії в освітньому менеджменті 190

НОВІТНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЇ. 201

БАБАК В.І., Теоретичний аналіз інноваційних методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх офіцерів десантно-штурмових військ 202

ВЕРЕЇТІНА І.А., ПОПЕЛЬ О.В., ДОБРОВОЛЬСЬКА Н.Л., Моделювання керованого інтерактивного освітнього середовища до вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти 212

ВИСОЧАН Л.М., Використання методу проєктів на уроках природознавства 222

ВОРОНОВА Н.С., Змістова сутність навчального матеріалу в культурологічній освіті 229

HAVRYLENKO K.M., Conditions of distance learning in teaching technical specialists 240

ГОНТАРЕНКО І.С., Дидактичний потенціал інтернет-ресурсів у формуванні проєктної компетентності майбутніх учителів 251

ГРИЦАК Н.Р., Інноваційні підходи до вивчення зарубіжної літератури у вищій школі 261

ГУЛЯК О.Б., Самостійна робота студентів при вивченні іноземних мов як елемент їхньої майбутньої професійної самореалізації 271

ЗАРІВНА О.Т., Мережеве середовище як форма англійського спілкування студентів 280

ЗЕЛЕНСЬКА О.П., Значення анотування іноземної наукової літератури у процесі підготовки студентів нелінгвістичної магістратури та аспірантів 290

КОНАКОВА О.В., УСАЧОВА О.В., СІЛІНА Є.А., ПАХОЛЬЧУК Т.М., ДРАЛОВА О.А., Організація аудиторної самостійної роботи для студентів шостого курсу медичного факультету з дитячих інфекційних хвороб	299
КОТКОВЕЦЬ А.Л., Ефективні засоби контролю у навчанні англомовного діалогічного мовлення майбутніх інженерів.	307
КУХТЯК О.Я., Змістове наповнення електронного навчально-методичного комплексу для віртуального середовища	314
МЕЛЬКО Л.Ф., Роль практико-орієнтованого курсу «Вступ до фаху» у підготовці майбутніх фахівців з туризму	324
МОРОЗОВА М.М., Використання технології модульного навчання студентів ВНЗ гуманітарних спеціальностей у процесі формування їх економічної компетентності.	333
ОСТРЯНСЬКА О.А., ЦЕХМИСТРО О.І., КОЗЛОВА І.В., Використання технології лепбукінгу в процесі соціалізації старших дошкільників у закладі дошкільної освіти	343
САПРЫГИНА Н.В., КИРИЧЕНКО О.Н., Мастер-клас по пониманию текста с языковой экспрессией	354
САХНЕВИЧ І.А., Застосування проектної діяльності на заняттях з іноземної (англійської) мови професійного спрямування як один з ефективних методів підвищення мотивації студентів ВНЗ у процесі навчання	366
СІНЕЛЬНИКОВА Н.О., МІЩЕНКО О.О., Використання мультфільмів у процесі розвитку критичного мислення учнів першого класу	377
ТУРЧИНА Т., МЕДВЕДОВСЬКА Д., Використання мобільних додатків під час вивчення іноземних мов	387
УРБАНОВИЧ А.М., СУСЛИК Г.І., Теоретичні аспекти інтерактивних методів навчання – витоки педагогічної майстерності у сучасній освіті	396
ХАРЖЕВСЬКА О.М., Активізація навчання іноземної мови із врахуванням принципів когнітивної психології	409
ХИМАЙ Н.І., Використання інтернет-ресурсів при навчанні іноземної мови	420
ХОЛМАКОВА Ю.В., Використання ігротехнологій у творчих вnz як сучасного педагогічного засобу з метою підвищення мотивації студентів до навчання	431
ШАЙНЕР А.І., Англомовна підготовка як невід'ємна складова неперервної освіти	440
SHALOVA N.S., E-books for learning english at technical university	449
ЯБЛОКОВ С.В., Новітні світові технології навчання іноземним мовам – web-quest	458
ЯСТРЕМСЬКА С.О., Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів сестринської справи у вищих медичних навчальних закладах засобами дистанційного навчання	473

**ПОСЛІДОВНІСТЬ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА
ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТАНДАРТ 482**

ГЕЛЬБАК А.М. , Освітні трансформації в умовах реалізації концепції «Нова українська школа»: психологічний аспект	483
ЛЯКІШЕВА А.В., СОНЯК Н.Л. , Текст як дидактичне джерело формування комунікативно-мовленнєвої компетентності молодших школярів	492
МЕЛЬНИК Н.І. , Лідерство та відповідальність як базові навички 21-го століття у структурі професійної компетентності педагога дошкільної освіти	504
ОСТРЯНСЬКА О.А., ЦЕХМИСТРО О.І., КОЗЛОВА І.В. , Соціалізація старших дошкільників у системі громадянського і національно-патріотичного виховання в закладах дошкільної освіти	514
СОЛДАТЕНКО О.І. , Застосування технології розвиваючого навчання для раннього музичного виховання у школах Судзукі С.	527
ЧЕЧКО Т.М. , Аналіз потреб батьків, які виховують дітей з особливостями психофізичного розвитку, у соціально-педагогічній підтримці в умовах дошкільного навчального закладу	537
ЧУБРЕЙ О.С. , Сучасний стан та перспективи професійної підготовки майбутніх вчителів географії	550
ШИЛОВА Н.І. , Психологічні особливості корекції цільової спрямованості особистості підлітка у процесі туристичної діяльності	559